

Är meningsutbytet på Internet offentligt?

Om de märkliga och svårbedömda turerna kring yttrandefriheten i Internet, skriver Anna-Mi Wendel idag.

Internetsamhället vann, förklarar Brock Meeks angående domslutet i målet Meeks-Suarez. Brock Meeks, en säregen och framstående journalist i USA hade i fjor i sin egen elektroniska tidning, CyberWire Dispatch, som enbart finns att läsa på Internet kritiserat ett större företag vid namn Suarez Corporation Industries.

Kronika

Anna-Mi Wendel

Kritiken gick ut på att företaget bluffat med erbjudanden knutna till databaskommunikation och Meeks varnade andra för att bli lurade. Suarez stämde då Meeks för förtal och därmed var det första "Tryckfrihetsmålet" på det globala datanätet ett faktum. Rättegången har rönt stor uppmärksamhet i USA och intresserade har på nätet kunnat följa utvecklingen främst genom Meeks egna world-wide-web sidor, men också genom uttalanden av den ideella organisationen Electronic Frontier Foundation, som har gett Meeks sitt stöd.

Svåra frågor

Målet har väckt ett flertal principiella frågor om vad för sorts juridisk status publiceringar i datornät har. Kan man bli dömd för ärekränkning och därigenom tvingas betala skadestånd för att man åsamkat någon ekonomiskt lidande såsom Suarez hävdade i sitt fall? Kan meningsutbyte på Internet liknas vid privata samtal med miljoner avlyssnare eller är det offentliga debatter mellan två personer? Vem är ytterst ansvarig för vad som publiceras? Är det den som står för lösenordet som man kopplar upp sig på eller är det ägaren av databasen? Är en databasvärd skyldig att läsa igenom och godkänna allt som vill ut i fiberkablar eller är värden bara en sorts bokhandlare som inte kan åtalas för vad det står i böckerna han säljer? Ska vi försöka dra upp en lagstiftning som kan reglera verksamheten till fullo eller ska vi låta databaskommunikationen få leva sitt eget fria liv på gott och ont?

Förre chefen för datainspektionen, Jan Freese, är en av de få i Sverige som brytt sig om att titta på de etiska aspekterna av vad de elektroniska möjligheterna kan ge för konsekvenser. I en artikel i Svenska Dagbladet häromsistens menade Freese att lagstiftningen behöver moderniseras för

att vara tillämplig i det framväxande IT-samhället, men att man samtidigt måste inse att det enda som kommer att hålla i längden är en sorts allemansrätt.

Idealtillståndet skulle vara livskraftiga generella lagar parerade med självsanerande etiska normer. Ett fritt och öppet samhälle täler en fri och öppen umgängeston, ansåg Jan Freese. Hans uppfattning delas av många, men i USA har man insett att det finns kapitalstarka motståndare och striden om nätsamhället pågår för fullt.

Umgångeston

Brock Meeks klarade sig undan med blotta förskräckelsen plus 30 000 dollar i försvarskostnader som sympatisörer nu försöker samla in på en datorbaserad fond. Rätten fann att den som saluför sina tjänster på Internet måste vara beredd på den umgängeston som där råder och eftersom man kan försvara sig på exakt samma villkor som man eventuellt blir angripen på är det knappast tal om förtal i juridisk mening.

Utgången är såvitt jag vet ännu osäker i en annan amerikansk rättegång där en bank har stämt en databasvärd vid namn Prodigy på miljonbelopp. Orsaken är att någon har publicerat kränkande åsikter i databasen om företaget och påstått att banken sysslade med bedrägeri. Prodigy hävdar sin roll som bokhandlare medan åklagarna går på ansvarigt utgivarefunktionen. Om det senare skulle slå igenom torde det betyda slutet för fria meningsutbyten. Intressant är att innehavaren av lösenordet som användes för att koppla upp sig och skicka ut det åtalade innehållat med går helt fri. Han påstår någon annan kommit åt hans lösenord och den förklarigen räcker för att slippa ansvar i det här fallet.

Rättegångarna speglar den osäkerhet som råder inom det etablerade samhället över hur man ska förhålla sig gentemot databasnäten. För man i tryck citera och offentliggöra med namn någon som sagt något i en elektronisk diskussionsgrupp till exempel och får man fritt återpublicera på papper artiklar man sparar ner i sin egen dator från nätet? Finns det en upphovsrätt överhuvudtaget där ute i rymden? Frågorna är många och kommersiella intressen trycker på för att bringa ordning vilket i klartext betyder att man vill begränsa friheten. När får Sverige sitt första Internet-mål och vem kommer att bli mest tagen på sängen där? En otillräcklig lagstiftning, en journalistisk som är ointresserad av etik eller en företagarvärld som inte känner sina kunder?

Anna-Mi Wendel

Gore Vidal – Amerikas Voltaire

En samlingsvolym av Gore Vidals essäer har nu kommit ut i USA. Svante Folin anmäler dessa med rysande vållust.

Tiberius, Capri. Vattenbassänger. Små barn... än så länge allt väl. Den mödosamma översättningen gav en sorts fasanfull mening. Sedan – Fisk. Fisk? Den erotiska fantasin blev surrealistisk...därför att den uppenbarade lastbarhetens omfattning sträckte sig långt bortom även den mest depraverade skolpojkes fantasi.

Essäer

Gore Vidal
Unites States – Essays 1952 – 1992
Abacus

Så lyder de första raderna i den första essä den unge Gore Vidal publicerade 1952, en betraktelse över Robert Graves frispråkiga översättning av Suetonius skandalösa biografier över det första dussinnet romerska kejsare. För att citera en annan recensent om en annan brittisk essäst (Stig Ahlgren om F G Bengtssons Villon-essä) gav själva anslaget upphov till "en rysning av lycka".

Militant bisexuell

Vidare i texten noterade den militant bisexuelle Vidal förnöjt, att bara en av de tolv kejsarna – halvdiotiden Claudius – var sexuellt normal. Han konstaterade att ledmotivet i kejsarvansinnet var en frustrerad kult av den överträfflige Alexanders store, sinnebild för makten för makterns egen skull. För dessa världshärskare var makt ett självändamål, som inte behövde kamoufleras med utopiska visioner eller annan retorisk rökelse.

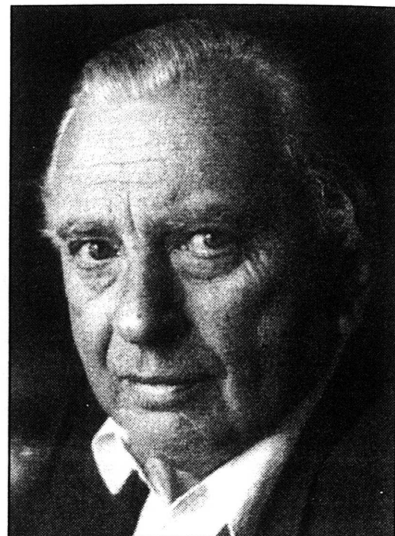
För vår patologiskt skenheliga tid är det naturligtvis otänkbart att föreställa sig, att till exempel Olof Palmes karriär helt enkelt skulle kunna förklaras av att han var osedvanligt maktlysten. Våra maktbävare har enligt egen utsago som bekant ingen makt, vilket är lyckosamt, eftersom makt ju är det sista de vill ha. Att makt korrumperar är för Vidal en banalitet. Den ursprungligen rätt normale Domitianus började med att rycka benen avflugor men övergick med avancerande tjänsteställning till att göra detsamma med människor. Caligula gick rakt på sak, när han snäste av en samvetslös kritiker: "Kom ihåg, att jag kan behandla vem som helst precis som jag vill."

Gore Vidals curriculum vitae är knappast någon hjärtevärmade, amerikansk *from rags to riches*-historia. Född 1925 i West Point med venetianska anor på svärdssidan, uppfostrad i Washington D C av sin blinde men föga blide morfar som var senator, rödde han sig som fisken i vattnet inom östkustetablissemangen. Hans fördelaktiga utseende, skarpa intellekt och bitande tunga låg honom heller inte i fatet.

Vid nitton debuterade han med en den självbiografiska krigsromanen Williwaw, som höjdes till skyarna av en enig kritikerkår. Hans tredje roman *The City and the Pillar* (1948) var en för tiden sensationell frank hyllning till homoerotikens fröjder och förlånade Vidal en nimbus av oamerikansk, byronisk demoni och dekadans.

Därefter har han producerat ett tjogtal utmärkta romaner i så skilda genrer som den historiska Juliaanus och den sataniska sexfarsen Myra Breckinridge, slavet i Drömfabriken, kandidaten för Kongressen, flitigt uppträtt i TV och sporadiskt på film, uppträdd i sin position som societetslejon samt utövad sin huvudroll som fruktad samhällskritiker och intellektuell smakdomare. Kort sagt, världen har varit och är hans ostern.

Vidals ovanliga kombination av kammarlärd och världsvis "deltagande observatör" är tidens oseder kommer allra bäst till rätt i hans essäer. Sedan tretio år har en god anledning att prenumerera på New York Review of Books varit, att Vidal är en flitig medarbetare. Hans ämnesområden är främst littera-

Gore Vidal. Född 1925 i West Point med venetianska anor på svärdssidan, uppfostrad i Washington D C av sin blinde men föga blide morfar som var senator, rödde han sig som fisken i vattnet inom östkustetablissemangen.

tur, media, politik och historia. Alla avhandlas med stor stilistisk elegans, analytisk skärpa och dräpan-de kvickhet. Han sätter inte sitt ljus under någon skäppa och har antytt, att vi alla bör be för hans hälsa, eftersom han inte finner det osannolikt att världen kommer att upphöra i och med hans död.

Trots sin arrogans och nihilistiska koketterande är nästan allt (undantagandes lätt absurda utredningar om heterosexuellitetens onaturlighet) präglad av en rejäl dos *common sense* och avsky för intellektuell skitsnack. Hans lustmord på dagens franska floskler och modern litteraturteori är njutningsfulla att beskåda.

Nu har 114 essäer från 40 år samlats ihop i en pocketttegelsten på 1 295 sidor – Gore Vidal – United States – Essays 1952-1992 (Abacus). För den som redan kommit i åtnjutande av hans essäkonst är detta en anledning för omläsning av gamla favoriter, för den nyttillkomne ett gyllene tillfälle att stifta bekantskap med Amerikas mest urbana intellekt.

Läs en essä vid sänggäendet och ni kommer att vara en betydligt mer civiliserad, välorienterad och, i mån av minne, spirituellt människa om fyra månader. Alla som sedan åratals använder Montaigne som kulturellt nattsögnssalibi, kan nu glädja sig åt att bland annat läsa Vidals utmärkta essä om mästaren själv. Mycket nöje!

SVANTE FOLIN

Hans Lindström

